

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	LIT 556 Təsəvvüf Ədəbiyyatı, 3 kredit, 6 AKTS	
	Departament	Dillər və Ədəbiyyatlar	
	Proqram (bakalavr, magistr)	Magistr	
	Tədris semestri	2026/2027-ci təhsil ilinin payız semestri	
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Fil.ü.f.d. Rüstəm Lazımov	
	E-mail:	Rustam.lazimov@gmail.com	
	Telefon:	(050-055) 443-13-12	
	Mühazirə otağı/Cədvəl		
	Məsləhət saatları	Cümə axşamı 12:00	
Prerekvizitlər	-		
Tədris dili	Azərbaycan dili		
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Seçmə		
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	1. Təsəvvüf Tarixi, Heyət, Bakı 2008. 2. İslamda təsəvvüf tarixi, Qasim Qəni, Tehran 2010 3. İrfan və sufiliyin əsasları, Əbülqasimi, Tehran, 2001 4. Rihtim Mehmet, Səyid Yəhya Bakuvi və Həlvətilik, 2005 Bakı. 5. Məbaniye Erfan, Dr M.H.Haeri, Tehran 6. Tarixə Ədəbiyyatə İran, Z.Səfa, 1990 Tehran 7. Tüner, Osman, Ana Hatlarıyla Tasavvuf Tarihi, İstanbul 1995. 8. Yılmaz H. K. Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, Ensar, İstanbul 1997. 9. Fərqli baxışdan insan. Məhəmmədəli Tahiri, Tehran 10. Nizami Gəncəvinin lirikası, “Lider Nəşriyyatı 2004, Bakı 11. Şeyx Mahmud Şəbüstəri, “Gülşəni Raz”, Tərcüməçi: Rüstəm Tofiq, 12. İmadəddin Nəsiminin Divanı, Seçilmiş əsərləri, Lider nəşriyyatı, 2004, Bakı 13. Məhəmməd Füzulinin Divanı, Şərq-Qərb nəşriyyatı, 2005,Bakı 14. Mövlana Cəlaləddin Rumi, Məsnəvi, Furuzanfər, 1985, Tehtan, Sepehr, 15. Şah İsmayıl Xətai, Şərq-Qərb nəşriyyatı, 2005, Bakı		
Tədris metodları	Mühazirə	+	
	Qrup müzakirəsi	+	
	Praktiki tapşırıqlar	+	
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz(%)
	Aralıq imtahanı	10.2026	30
	Davamiyyət		5
	Fəallıq		5
	Kursişi (Layihə)	Essay	10
	Kuiz		10
	Final imtahanı		40
	Yekun		100%
Kursun təsviri	Təsəvvüflə, insanın kamilləşməsi sahəsində gediləsi nəzərdə tutulan və edilməsi vacib sayılan işlərlə ümumi tanışlıq. Şərqin təsəvvüf ədəbiyyatı incilərilə, xüsusilə də Azərbaycanın ən tanınmış fəlsəfi və irfani şəxsiyyətləri və onların əsərlərilə tanışlıq. Bu tanışlıq zamanı tələblər eyni zamanda mütəfəkkirlərin əsərlərindəki sufi və irfani çalarları anlamaq üçün xüsusi terminalogiya da öyrədiləcəkdir.		
Kursun məqsədləri	Azərbaycan dili və ədəbiyyatı sahəsində tədris alan tələbələrə şərqin sufi cərəyanları, ədəbi nümunələri və təsəvvüfün insanlara nə kimi xidmət göstərməsi sahəsində məlumat vermək. Eyni zamanda Azərbaycan klassik ədəbiyyatının ən tanınmış şəxsiyyətləri və onların fəlsəfi-irfani əsərləri ilə tanışlıq. Eləcə də, həmən şəxsiyyətlərin fəlsəfi-irfani əsərlərinin düzgün təhlil edilməsinin aşılınması.		

Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Təsəvvüf ədəbiyyatı fənnini bitirmiş tələbə klassik Azərbaycan ədəbiyyatındakı gizlin qalan fəlsəfi-irfani məqamları açıqlamağı biləcəkdir. Eyni zamanda bütün təsəvvüf barəsində lazımı qədər biliyə sahib olacaqdır.
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	Fəallığa görə veriləcək bal tələbənin müzakirələrdə bütün semestr boyu davamlı iştirakına, bütün semestr ərzində fəallığına, əlavə ədəbiyyatlara göstərdiyi marağa görə verilir. Davamiyyətə görə bal verilməsində tələbənin dərstdə ardıcıl iştirakı və dərstdə özünü qaydalara uyğun aparması nəzərə alınır. Üzrsüz buraxılan 1 dərs üçün 1 (bir) bal çıxılır. Dərsə gecikmək olmaz. Jurnalda “qb” yazıldıqdan sonra dəyişdirilməsinə yol verilmir. Fənnin tədrisi zamanı verilən ballara aydınlıq gətirsək; Aralıq imtahanı – 30 İmtahanda tələbələrin biliyi açıq suallarla və test tapşırıqları vasitəsilə yoxlanılır. Fəallıq – 5 Fəallıq verilən bal tələbələrin ev tapşırığını düzgün şəkildə yerinə yetirməsi və qrupda izah olunan dərs haqqında müzakirə və sual-cavabda iştirakı üçün nəzərdə tutulmuşdur. Fəallığa görə veriləcək bal tələbənin davamlı şəkildə ev tapşırıqlarını hazırlamasına müzakirələrdə iştirakına, fərdi şəkildə və qrup işlərində semestr boyu fəallığına, əlavə ədəbiyyatlara göstərdiyi marağa görə verilir. <i>Ev tapşırığının yerinə yetirilməsi – 3 bal;</i> <i>Sorğu-sual və müzakirədə iştirak – 1 bal;</i> <i>Cütlüklərlə və qrup işində fəal iştirak – 1 bal.</i> Kuiz – 10 İki kuiz midterm və final imtahanlarından bir həftə öncə keçirilir və hər birisi 5 balla qiymətləndirilir. Final imtahanı - 40 Semestr müddətində keçirilmiş bütün mövzuları əhatə edən test və açıq suallardan ibarətdir. Suallar çətinlik dərəcəsinə görə asan, orta və çətin olur. İmtahanda həm klassik suallar, həm də test tapşırıqları verilir. Davamiyyət – 5 Davamiyyətə görə bal verilməsində tələbənin dərstdə ardıcıl iştirakı və dərstdə özünü qaydalara uyğun aparması nəzərə alınacaqdır. Üzrsüz buraxılan 1 dərs üçün 0.5 bal çıxılacaqdır. İmtahan haqqında: - İmtahana hazırlaşarkən dərslərdə götürülmüş qeydləri öyrənməklə yanaşı, dərsin iş planında göstərilmiş ədəbiyyatlara, o cümlədən başqa mənbələrə də müraciət etmək lazımdır. - Aralıq və Final imtahanlarının hər ikisində suallar klassik olacaq. Fənn çərçivəsində süni intellektdən istifadə haqqında qaydalar: Təsəvvüf ədəbiyyatı fənninin tədrisində generativ süni intellekt (GSI) alətlərindən yalnız tələbənin öyrənmə, tədqiqat və fərdi inkişaf fəaliyyətini dəstəklədiyi, onun müstəqil düşünmə, yazma, təhlil və kommunikasiya bacarıqlarını əvəz etmədiyi hallarda məqsədyönlü, məsuliyyətli və şəffaf şəkildə istifadəsinə icazə verilir. GSI fənn üzrə bilik və bacarıqların mənimsənilməsinə köməkçi vasitə kimi istifadə edilə bilər, lakin tələbənin özünün formalaşdırılmalı olduğu fikir, arqument, təhlil, mətn və yekun nəticələri əvəz etməməlidir. Tələbə GSI-dən istifadə etdiyi halda bunu təqdim etdiyi müvafiq iş və ya materialda açıq şəkildə bəyan etməli, istifadə etdiyi GSI alətini və ondan hansı məqsədlə yararlandığını

	göstərməlidir. GSI-dən istifadənin gizlədilməsi və ya GSI tərəfindən yaradılmış məzmunun tələbənin müstəqil işi kimi təqdim edilməsi akademik dürüstlük və şəffaflıq prinsiplərinin pozulması hesab olunur və tələbə bu pozuntuya görə universitetin müvafiq qaydalarına əsasən məsuliyyət daşıyır. Eyni zamanda, GSI tərəfindən yaradılan və ya təqdim olunan məlumatların düzgünlüyünün, etibarlılığının və obyektivliyinin yoxlanılmasına görə məsuliyyət tələbənin öz üzərinə düşür. GSI tərəfindən təqdim olunan məlumatda faktla bağlı səhv, uydurma məlumat və ya istinad, yanlış nəticə və qərəzli məzmun olduqda, həmin məlumatın yoxlanılmadan tələbə tərəfindən təqdim edilən işə daxil edilməsi tələbəni məsuliyyətdən azad etmir. Tələbə istifadə etdiyi məlumatın məzmununa və təqdim etdiyi işin akademik dürüstlük, elmi etibarlılıq və fənnin tələblərinə uyğunluğuna görə məsuliyyət daşıyır. İmtahanlar və müəllim tərəfindən müstəqil bilik və bacarıqların qiymətləndirilməsi məqsədilə müəyyən edilmiş tapşırıqlar zamanı GSI alətlərindən istifadəyə yol verilmir. Dərs zamanı ayrı-ayrı tapşırıqlar üçün GSI-dən istifadəyə xüsusi məhdudiyyət və ya qadağa tətbiq edilə bilər. Bu tədbirlər aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilir: 1. Şifahi və ya yazılı xəbərdarlığın verilməsi 2. Tapşırığın yenidən təqdim edilməsi 3. Tapşırıq üzrə balın azaldılması və ya sıfırlanması (0 bal). Süni intellekt alətlərindən istifadəyə icazə verilən hallar: • Təsəvvüf ədəbiyyatının əsas anlayışları: təsəvvüf, irfan, eşq, vəhdət, mərifət, nəfs, kamil insan və digər əsas anlayışların izahı və möhkəmləndirilməsi. • Təsəvvüfi terminologiya: təsəvvüf ədəbiyyatında işlənən terminlərin mənalarının və mətn daxilindəki funksiyalarının araşdırılması. • Bədii mətnlərin təhlili: təsəvvüfi mətnlərin mövzu, ideya, obraz, simvol və poetik xüsusiyyətlərinin təhlilinə köməkçi vasitə kimi istifadə. • Simvol və obrazların izahı: gül, bülbül, şərab, meyvə, sevgili, yol, nur və digər təsəvvüfi simvolların ədəbi-fəlsəfi məzmununun araşdırılması. • Müəllif və əsərlərin öyrənilməsi: təsəvvüf ədəbiyyatının nümayəndələri və onların yaradıcılığı haqqında əlavə məlumatların əldə edilməsi. • Müqayisəli ədəbi təhlil: müxtəlif təsəvvüfi şairlərin yaradıcılığında ortaq mövzuların, ideyaların və poetik xüsusiyyətlərin müqayisəsi. • Mətnin müasir dildə izahı: klassik və təsəvvüfi mətnlərdə anlaşılmazı çətin ifadələrin izah edilməsi və məzmunun daha aydın şəkildə başa düşülməsi. • Ədəbiyyatşünaslıq üzrə araşdırma: mövzu ilə bağlı tədqiqat istiqamətlərinin, açar sözlərin və əlavə elmi mənbələrin müəyyənləşdirilməsində köməkçi vasitə kimi istifadə. • Təkrar və özünüqiymətləndirmə: mövzular üzrə testlərin, sualların və əlavə çalışmaları hazırlanması. • Mətnlərarası əlaqələrin araşdırılması: təsəvvüfi ideyaların müxtəlif əsərlərdə və ədəbi ənənələrdə əksinin müqayisəli şəkildə araşdırılması. Süni intellekt alətlərindən istifadəyə icazə verilməyən hallar: • İmtahan və digər qiymətləndirmə fəaliyyətləri zamanı: tələbənin təsəvvüf ədəbiyyatı üzrə biliklərinin qiymətləndirildiyi zaman süni intellekt alətlərindən istifadə.
--	--

	- Fərdi mətn təhlili: tələbənin əsəri müstəqil şəkildə təhlil etmək bacarığının yoxlanıldığı tapşırıqlarda süni intellektdən hazır cavab almaq. - Fərdi esse və yazılı işlər: tələbənin şəxsi düşüncə və analitik bacarığını nümayiş etdirməli olduğu işlərin süni intellekt tərəfindən tam hazırlanması. - Ədəbi-fəlsəfi təhlil: tələbənin əsərin ideya və fəlsəfi məzmununu müstəqil şəkildə şərh etməli olduğu qiymətləndirmə tapşırıqlarında süni intellektdən istifadə. - Müstəqil tədqiqat işləri: tələbənin özü tərəfindən aparılması nəzərdə tutulan araşdırmanın və nəticələrin tam şəkildə süni intellektə həvalə edilməsi. - Şifahi cavab və təqdimatlar: tələbənin mövzuya dair fərdi bilik və düşüncəsinin qiymətləndirildiyi zaman süni intellektdən istifadə. - Əsər və müəllif haqqında fərdi təqdimatlar: təqdimatın məzmununun tam şəkildə süni intellekt tərəfindən hazırlanaraq tələbənin şəxsi işi kimi təqdim edilməsi. - Mətn və sitatların yoxlanılmadan istifadəsi: süni intellekt tərəfindən təqdim olunan sitat, əsər adı, müəllif məlumatı və ədəbi faktların ilkin mənbə ilə yoxlanılmadan akademik işə daxil edilməsi. - Təsəvvüfi mətnlərin müəlliflik baxımından saxtalaşdırılması: mövcud olmayan beyt, şeir, fikir və ya müəllif sözünün süni intellekt tərəfindən yaradılaraq tarixi mənbə kimi təqdim edilməsi. - Akademik dürüstlüyə zidd istifadə: süni intellekt tərəfindən hazırlanmış mətn, təhlil və nəticələrin tələbənin müstəqil işi kimi təqdim edilməsi.
--	---

Cədvəl (dəyişdiriləbilər)

Həftə	Tarix (planlaşdırılmış)	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1.		Təsəvvüf nədir? İrfan və təsəvvüflə ümumi tanışlıq.	Təsəvvüf Tarixi, İslamda təsəvvüf tarixi, İrfan və sufiliyin əsasları
2.		Təsəvvüf təriqətləri, anamları və terminləri ilə ümumi tanışlıq.	Təsəvvüf Tarixi, İrfan və sufiliyin əsasları
3.		Təsəvvüf tarixində yazılan ilk mənzum və mənsur əsərlər	Təsəvvüf Tarixi, İslamda təsəvvüf tarixi
4.		Azərbaycanda olan təriqətlərlə tanışlıq Azərbaycan ədəbiyyat tarixində əsas mənsur təsəvvüf əsərləri	Təsəvvüf Tarixi, Təsəvvüf Tarixi,
5.		Nizami Gəncəvinin Xəmsəsindən oxumalar	Nizami Gəncəvi, Xəmsə, Sirlər Xəzinəsi
6.		Şeyx Mahmud Şəbüstərinin “Gülşəni-Raz” əsərindən oxumalar	Şeyx Mahmud Şəbüstəri, Gülşəni-Raz əsəri
7.		Aralıq imtahanı	
8.		İmaddəddin Nəsiminin divanından oxumalar	İmaddəddin Nəsimi, Seçilmiş əsərlər, qəzəllər

9.		İmaəddin Nəsiminin divanından oxumalar	İmaddədin Nəsimi, Seçilmiş əsərlər, qəzəllər
10.		Şah İsmayıl Xətəinin əsərlərindən oxumalar	Şah İsmayıl Xətai, əsərləri, qəzəllər
11.		Məhəmməd Füzulinin divanından oxumlar	Məhəmməd Füzuli, Divan, qəzəllər və qəsidələr.
12.		Məhəmməd Füzulinin divanından oxumlar	Məhəmməd Füzuli, Divan, qəzəllər və qəsidələr.
13.		Mövlana Cəlaləddin Ruminin “Məsnəvi” əsərindən oxumlar	Mövlana Cəlaləddin Rumi, Məsnəvi
14.		Seyyid Əzim Şirvanidən oxumalar	Seyyid Əzim Şirvaninin divanı
15.		Final imtahan	